

Josephines Stiftelse Barnehjem
175 års Jubileum

FORORD

Landets eldste barnehjem er 175 år. I den anledning ønsker styret å gi dere et lite innblikk i Josephines Stiftelses Barnehjems historie. Dette har vi valgt å gjøre med et foredrag, skrevet av førstelektor ved Universitetet i Stavanger, Reidar Østerhaug, og en samling av artikler fra Stavanger Aftenblads arkiv.

Vi håper at dere finner glede og interesse av å lese om vårt kjære barnehjems stolte historie.

Samtidig takker vi Reidar Østerhaug og Stavanger Aftenblad for velvillig utlån av sitt materiale.

Stavanger, juni 2009

Med vennlig hilsen

styret ved Josephines Stiftelses Barnehjem

Bjørn Gulbrandsen

Stin Mæland

Kjell Gunnar Berentsen

Elin Lindberg Kjeldsen

Torbjørg Ristesund

Sigbjørn Dagsland

Introduksjon til artikkelen av Reidar S. Østerhaug

Reidar S. Østerhaug er førstelektor ved institutt for sosialfag på Universitetet i Stavanger, med hovedfag i sosialpedagogikk og med barn og unges oppvekstmiljø og barnevernshistorie som særlige interesseområder.

Han jobber med et doktorgradsprosjekt med tema ”Oppdragelse og omsorg i barnehjem. Et historisk perspektiv (1830 – 1920)”. I den forbindelse har han framskaffet og systematisert historisk materiale om Josephines Stiftelse. Vi har fått tillatelse til å gjengi et interessant foredrag han holdt på personalfest for ansatte ved Josephines Stiftelse i september 2003.

I foredraget fokuserer han på tiden rundt oppstarten i 1834 og de påfølgende tiår, og viser hvordan den økonomiske og sosiale situasjonen i byen på den tiden førte til velstand for noen og fattigdom for mange. Han viser hvor spesielt utsatt de fattige barna var, og hvordan de kristne legmannsmenighetene ”Haugianerne” og ”Brødrevennene” så behovet for å gripe inn og forbarne seg over de barna som vokser opp i ”*Vankunnighed og Usselhed, omgivne av slette Eksempler*”.

Slik starter historien om Josephines Stiftelse.

FOREDRAG VED JOSEPHINES STIFTELSE, 12. SEPTEMBER 2003.

Reidar S. Østerhaug

Jeg takker så mye for invitasjonen til denne festkvelden med Josephines Stiftelse. Gjennom de siste årene har jeg oppholdt meg mye ved Stiftelses historie og setter derfor stor pris på at dere har lyst til høre på min fortelling. Slik jeg forsto henvendelsen var det et spesielt ønske om få høre om de tidligste tider og jeg har derfor konsentrert meg om tida rundt oppstarten i 1834 og de nærmest følgende 10- årene. Noe av dette går jeg gjennom nokså detaljert da jeg har hatt tilgang på kilder som 100-årsjubileumsforfatter Ola Aurennes og 150-årsjubileumsforfatter Kåre Dreyer Dybdahl ikke har hatt kjennskap til, slik at dere er de første som får del i denne gjenoppdagede kunnskapen. Foredraget har jeg gitt tittelen:

Da barmhjertigheten slo rot i Stavanger

10. juni 1834 er de fire småjentene Severine, Serine, Ingeborg Serine og Johanna på vandring på Blidensol i Stavanger. Alle er i nye, enkle og rene klær, hvilket er overraskende, når vi tar i betraktning at jentene kom fra noen av byens fattigste familier. De var ikke alene på farten i gatene, slik de hadde vært mange ganger før, i dag hadde de følge med den myndige madam Karen Omdahl og to andre kvinner. Målet for vandringen var skreddermester Michael Svendsens hus,¹ som var leiet av en nydannet stiftelse for å huse en ”Opdragelsesanstalt for fattige Pigebørn i Stavanger”. Pikene var anstaltens 4 første elever og madam Karen Omdahl var anstaltens bestyrerinne og de to kvinnene, hvis navn vi ikke kjenner, var lærerinner som skulle stå for den daglige oppdragelse av pikene og drift av Stiftelsen. Vel framme i skreddermesterens hus ble de mottatt av Bestyrelsens 4 menn samt en av de øvrige 16 interessentene som hadde tatt initiativ til opprettelsen av Stiftelsen.

Nå fulgte en høytidlige åpningsseremoni som startet med synging av salmen ”I Jesu Navn skal al vor Gjerning skee”, deretter ble det leste et kapittel fra Bibelen, fulgt av en bønn om velsignelse og framgang for Stiftelsen, før hele seremonien ble avsluttet med salmen ”Guds Hellig Aand i Troe os lær”. Med disse religiøse innslag var barnehjemmet i drift.

I dagene som fulgte ankom flere piker, og i slutten av august var de, i tråd med Stiftelsens plan, blitt 8 i alt. Stiftelsedagen, 10. juni, ble siden høytidelig holdt hvert år, fram til 1893 som eksamensdag og etter at barna kom i den offentlige folkeskolen, som generell festdag for barna, ansatte og interessentene. To år etter oppstarten, i 1836, fikk Stiftelsen tillatelse av kronprins Oscar til å bruke kronprinsesse Josephines navn og fra da av var det offisielle navnet Josephines Stiftelse. Hennes fødselsdag, 14 mars, ble siden årlig minnet ved at Stiftelsens årsmøte eller generalforsamling som det også ble kalt, ble lagt til denne dag.

Så kan man undres: Hvordan kom denne oppdragelesanstanlen i stand? Hvem stilte seg bak et slikt initiativ? Hvorfor var fattige, foreldreløse pikebarn målgruppa for dette tidlige sosialpedagogiske tiltaket? Og hvordan ble en slik anstalt finansiert og drevet for 170 år siden? Jeg skal forsøke å gi noen svar og komme med noen antagelser, men før jeg gjør det vil jeg gi en kort skisse av Stavanger by på den tiden, som en materiell og kulturell ramme rundt det filantropiske tiltaket.

I 1830-årene var Stavanger en småby med mellom 4- og 5000 innbyggere, men i en eksplosiv vekst, som gjorde Stavanger til landets raskest voksende by. Veksten skyldes innflytting av

¹ Adressen i dag er Øvre Strandgate 112 (som den gang lå i den nordvestlige utkant av byen). Jfr. Henrik Paaske: Josephines Stiftelse – byens eldste barnehjem . I Jon Gjerde (red.): Stavangeren, nr. 4, 1997:20.

folk som ville ta del i de eventyrlig gode sildefiskeriene. ”Sildefiskeriet var byens eneste ervervs- og eksistenskilde”, ble det sagt i 1843, om enn det var en smule overdrevet. Bl.a. var også skipsfart, en næring å regne med.² Hovedsakelig var det unge mennesker som sökte arbeid og lykken i byen, og da disse igjen fikk barn - resulterte det i en skjeg befolkningspyramide, slik at ved hundreårets midte var nærmere halvparten av byens befolkning var under 20 år.³ Med veksten fulgte også velstand, men bare for de få, vekstens bakside var en økende fattigdom.⁴

Og nøden og elendigheten var synlig tilstede i byen i form av tigging, fyll, kriminalitet og prostitusjon,⁵ og byens borgere klaget stadig i byens avis, Stavanger Adresseavis, over utdige tigging fra så vel barn⁶ som voksne.⁷ De fattig holdt seg lengst mulig unna fattigkassen og forsøkte å klare seg gjennom nød og kriser på ulikt vis. De som måtte gå den tunge vei til fattigforstanderen kunne ikke regne med annet enn små og høyst mangelfulle bidrag og de måtte ofte tigge almisser ved siden av for å berge livet. Mellom 5 og 6 % av byens befolkning mottok fattighjelp, mens en komité nedsatt i 1839 beregnet at hele 10 % av byens befolkning hadde behov for bidrag fra fattigvesenet.⁸ I byen fants kun to små og skrøpelige helse- og sosialinstitusjoner, et spinnehus og et hospital, med plass for til sammen 20-25 gamle fattiglemmer.

Blant disse byens fattige var det mange fattige barn som utvilsomt led mye vondt. Som en indikasjon på dette kan en vise til at bare det å overleve barndommen og bli voksen var en krevende prosess. Gjennom det meste av 1800-tallet var rundt 50% av begravelseene i Stavanger av barn i alderen 0-10 år.⁹ En annen indikator er fattigvesenets statistikk, hvor vi finner at et økende antall barn ble forsørget på fattigvesenets regning. I 1842 ble 28 barn forsørget via fattigkassen, i 1858 var tallet nesten tidoblet til 263.¹⁰

Retter en blikket særskilt på de barna som fattigvesenet tok et såkalt ansvar for, blir en slått av den gjerrighet, eller sparepolitikk som det gjerne het i samtiden, som disse barna ble utsatt for. De yngste fikk gjerne være hos mor, som da mottok et forsørgerbidrag som knapt var til å overleve på. De noe eldre barna, fra 5-6-årsalderen, ble av kommunen plasserte ut til pleieforeldre i byen eller på landet for mot billig betaling. For at kommunen skulle slippe billigst mulig fra det, ble disse barna auksjonerte eller akkorderte ut til den som tok imot barnet til det laveste forpleiningsbidrag.¹¹ Som en del av betalingen var det uttrykkelig forutsatt at barna skulle bidra til egen forsørgelse gjennom arbeid, noe som betydde at de yngste, som kunne yte minst m.h.t. arbeidsinnsats, ble de dyreste, mens jo eldre og sterkere et barn var, jo billigere ble det for fattigvesenet. Barna endte til vanlig enten hos fattige folk

² Rolf Fladby, Byen får selvstyre. I Stavanger på 1800-tallet. 1975:220.

³ Hans E. Næss: Befolkningseksplosjonen. I Kjølv Egeland (red.): Stavanger på 1800-tallet. Stabenfeldt Forlag, Stavanger 1975: 52.

⁴ Bjørn Utne, Del I, 1981:165. Se også Amtmandens 5-aarsberetning 1836-40, 1846-50. Økende fattigdom og problem med tiggere var imidlertid ikke noe særfenomen for Stavanger, det var gjennomgripende i landet på hele 1800-tallet. Se for eksempel Francis Seierstedt: Norges Historie bind 10, 1978:273

⁵ Stavanger Bystyres Forhandlinger 1919-1967. Stavanger. (S.B.F.). Bind I: 307-320.

⁶ Stavanger Adresseavis 12.9.1834, 26.12.1834, 1.9.1837.

⁷ Stavanger Adresseavis 17.4.1835, 12.2.1836, 25.1.1839.

⁸ Bjørn Utne, Del I, 1981:165.

⁹ Hans E. Næss: Befolkningseksplosjonen. I Kjølv Egeland (red.): Stavanger på 1800-tallet. Stabenfeldt Forlag, Stavanger 1975: 55.

¹⁰ Ibid. Bind I: 429.

¹¹ I året 1857 ble så mange som 118 barn bortakkorderte. Stavanger Bystyres Forhandlinger 1919-1967. Stavanger. (S.B.F.). Bind I: 423. Et eksempel på hvordan det kunne foregå, finnes hos Alfred Hauge: Flinta-Lars, 1985:57ff

som trengte en liten ekstra pengesum, - eller hos de noe mer velstående som ønsket billig arbeidskraft.¹² I begge tilfeller var som regel kjærighet og omsorg underordnet pleieforeldrenes økonomiske interesser og ikke sjeldent ble barna grovt utnyttet, i form av lange arbeidsdager med lite mat og klær, og mange av barna ble også holdt borte fra skole.

Poeng: Mange av byens fattige barna fristet en strevsom og plagsom tilværelse. Byens borgere beklaget seg over de fillete barnetiggerne, men syntes lite villige til å gjøre noe med det. Imidlertid gjaldt ikke dette alle, noen aksepterte rett og slett ikke den slette omsorgspraksis som ble byens fattige barn til del. De som først tok den nød og elendighet som barna levde under inn over seg og aktivt grep inn, var religiøst vakte kvinner og menn i de to pietistiske lekmannsbevegelsene "haugianerne" og "brødrevnene". På tross av visse trosmessige uoverensstemmelser mellom disse vekkelsesgrupperingene, klarte de å enes om å starte en "Opdragelsesanstalt for fattige Pigebørn". I den første årsberetningen skriver de selv om hvorfor de grep inn:

"Ved at betragte Nøden blandt de Børn, der ere saa ulykkelige, ikke i Forældrenes Huse at nyde Undervisning, Føde og Klæder, men maae som Betlere løbe om paa Gaderne, blev man opmærksom paa hvor høist beklagelsesværdig deres Tilstand er. Foruden den Skade, at den Beqvemmeste Tid for Undervisning bortødsles, stiger Børnenes Elendighed ved deres daglige Omgivelse af slette Eksempler, og derved fremmes, med stærke Skridt, Fordærvelsen hos den opvoxende Slægt."¹³

De ville forbarmer de seg over barna som vokser opp i "Vankundighed og Usselhed, omgivne af slette Exempler",¹⁴ og redde dem fra den "fordærvelige Lediggang".¹⁵

Og John Rasmussen Haugvaldstad, haugianernes ubestridte leder i byen og en drivende kraft i Stiftelsen, skriver i sin selvbiografi:

"Ved at komme ud blandt Folket saa jeg ofte sørgelige Eksempler paa, at mange Forældre ikke opdrage deres Børn i Tugt og Herrens Formaning, ja undertiden gikk det endog saa gruelig til, at jeg ikke her formaar at omtale det."¹⁶

Det var barnas dårlige moralske oppvekstmiljø som bekymret Haugvaldstad mest, og særlig "at Forældre ikke vise den Omhu for deres Børn, som de især i det Aandelige tiltrænge...". Han lurte på "hva Middel Gud vilde give til at redde de Smaa og Umyndige"¹⁷ og tydeligvis var en oppdragelsesanstalt svaret på det. Selv om husstanden vanligvis var regnet som det ideelle sted for barns oppdragelse, var det nødvendig å hente barna ut fra de familiene som, med en moderne term, sviktet sitt omsorgsansvar. Haugvaldstad støttet seg i denne sammenheng på Bibelens ord: "Vor Frelser sagde: 'Lader de smaa Børn komme til mig', men tilføjer Intet om Slægten."¹⁸ Utsikten til frelse og evig liv ble altså gitt forrang framfor et liv i familien – og her sto Haugvaldstad på trygg Luthersk grunn. Luther selv uttalte at dersom

¹² Utpllassering av barn i tjeneste eller lære, hvor arbeid ble byttet mot mat, husrom og skolegang, var en vanlig og akseptert praksis i Norge på 1800-tallet og for eksempel også i USA. Se Timothy Hacs: Second Home. 1997:133. Praksisen med auksjonering eller akkordering ble også benyttet i Sverige. Se Birgit Persson 1991. I Orlander (red.): Barnhus.

¹³ 1. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1834.

¹⁴ 5. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1838.

¹⁵ 4. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1837.

¹⁶ Haugvaldstad 1875:55.

¹⁷ Ibid.:57.

¹⁸ Ibid.:57.

ikke foreldrene sørget for barnas undervisning og oppdragelse, så ”tilhører barna ikke lenger sine foreldre, og tilfaller Guds og samfunnets omsorg.”¹⁹ Haugvaldstad var heller ikke alene om denne type argumentasjon, for eksempel argumenterte de fleste protestantiske barnehjemsbestyrelser i USA på samme vis.²⁰

Byens ”vakte” var tidlig blitt oppmerksomme på problem med de fattige barnas situasjon, for allerede i januar 1831 hadde noen av de mest engasjerte møttes for gjøre et første forsøk på å starte en oppdragelsesanstalt. Senere på våren 1831 sendte de en liste, sammen med en plan for anstalten, med innbydelse til å tegne seg for bidrag, rundt i Stavanger. Mange tegnet seg for bidrag, men lista ble rotet bort og ei ny måtte sendes rundt. Innsamlingen kan ikke ha svart til forventningene for året etter la initiativtakerne planene på is, da de mente at det beløp folk hadde tegnet seg for ikke var tilstrekkelig til å starte en anstalt for. Imidlertid kom det stadig noen bidrag sigende inn, slik at initiativtakerne tok sjansen på å innkalte til et konstituerende møte 1. februar 1834. Da møttes 12 av de 16 innkalte ”Interessenterne”, dette var personer som hadde betalt 25 Spd en gang for alle eller hadde forpliktet seg på å gi årlige bidrag på minimum 4 Spd., og vedtok planen for en ”Opdragelsesanstalt for fattige Pigebørn i Stavanger.”²¹ Mindre enn et halvt år etter var alt ordnet og de første pikene på plass. Prosessen fram hadde da tatt tre og et halvt år.

Ideen hadde de ikke klekket ut selv. De hadde hentet den fra en nylig startet Opdragelsesanstalt for fattige Pigebørn i Christiania, Eugenias Stiftelse,²² noe som framgår av den første årsberetningen og som en ser av at de to anstaltene hadde likelydende formålsparagrafer. I Planens § 1 fra 1837 heter det:

”Hensigten er at opdrage fattige Pigebørn til duelige Tjenestetyende, og, saavidt Stiftelsens Virkekreds naær, at søge at fremme Guds frygt, Sædelighed, Arbeidsomhed og Tarvelighed.”²³

Dette gir et klart bilde av innretningens virksomheten. Målgruppa var fattige pikebarn som gjennom oppholdet i anstalten skulle oppdras til både til dyktige tjenestejenter – og til gudstro, et moralsk liv, flid og nøysomhet.

Blant mange spørsmål som melder seg, vil jeg trekke fram tre. Hvorfor et tiltak for fattige barn, hvorfor en institusjon og hvorfor jenter? Her er ikke stedet for annet enn antydende svar.

For det første – *hvorfor fattige barn?* Vi kan slå fast at fattige og foreldreløse barn, sammen med enker, har innehatt en særstilling i historien som mottakere av almisser og fattighjelp. Begge kategorier var offer for omstendigheter de selv ikke hadde ansvar for og som sådanne var de uforskyldte, verdige eller rette fattige, som de gjennom historien er blitt betegnet. Og ikke minst er de omtalt som særskilt hjelpetrengende i Bibelen.²⁴ I Stiftelsens årsberetning

¹⁹ Sitert etter Cunningham 1996:138.

²⁰ Timothy Hacs: Second Home. 1997:109f.

²¹ 1. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1834.

²² Eugenias Stiftelse var i hovedsak et produkt av brødrevennenes sosiale engasjement, og det er grunn til å tro at det var brødrevennene som brakte ideen til Stavanger, da de sto i nær kontakt med brødresocitet i hovedstaden. Se Daniel Trap: ..

²³ ”Plan for Josephines Stiftelse, en Opdragelses-Anstalt for fattige Pigebørn i Stavanger.” 1837.

²⁴ I byen var det allerede 2 legat for enker da John R. Haugvaldstad i 1838 opprettet et legat for trengende enker på 300 Spd, - samtidig som han ga 1000 Spd til Josephines Stiftelse. Se Tveteraas m.fl. (red.): Stavanger 1814 – 1914, 1914:425.

for 1839 omtales da også barna som ”Uskyldige (...) Offer for Elendigheden.”²⁵ Når det var barn som kom i fokus må en også anta at ikke minst brødrevennene, som var svært opptatt av undervisning og oppdragelse av barn, ivret etter å rette et sosialt engasjementet mot disse.²⁶ Ikke bare gjaldt det å forebygge framtidig nød og elendighet, barna var selve framtidshåpet.

I denne sammenheng må en også, pussig nok, trekke inn misjonsinteressen. Noen få år tidligere hadde de samme haugianere og brødrevener gått sammen om å danne Norges første misjonsforening her i Stavanger,²⁷ - for å redde hedningene for Herren. Derfra til å redde fattige, ugodelige barn fra sitt eget nærmiljø, utgjorde ikke noe langt tankesprang. Dette kan så sees i sammenheng med den brede filantropiske bevegelse av ”barnereddere” som dukket opp i første halvdel av 1800-tallet. Disse kom alle fra den borgerlige stand som nå var begynt å oppdaget barndommen hos egen barn, men som så at de fattige klasser barn var uten en slik barndom. Pietistene i Stavanger hørte i så måte til barnereddernes fremste spydspiss i landet. Å bry seg om, ha barmhjertighet med andre var et sentralt moment i den pietistiske tro og ethos, men det måtte følges opp av handling. Dermed ble den gode gjerning for dem en viktig drivkraft i dette arbeidet. (I parentes skylder jeg her å gjøre oppmerksom på at andre av byens borgere og embetsmenn enn pietistene, etter hvert kom til å gi betydelige økonomiske bidrag til Stiftelsen. Men i alle år var det den religiøse lekmannsbevegelsen som var drivkraften. For eksempel satt aldri noen teolog i bestyrelsen, i alle fall ikke før 1920.)

Så til det andre spørsmålet – *hvorfor en institusjon?* Ser en bort fra skolen, enten en snakker om allmue- borger- eller latinskole, var det så langt jeg vet kun to institusjoner for barn i Norge i 1830. Det var ”Christiania Opfostringshus” for gutter og ”Eugenias Stiftelse” for jenter, begge lokaliserte i hovedstaden. Å etablere en institusjon må dermed ha vært et nytt og radikalt tiltak i samtidens Stavanger. Det framkommer ikke klart hvorfor de gikk for en slik løsning, men å støtte foreldre og avhjelpe nøden i hjemmet synes ikke å ha vært aktuelt. For barneredderne var det mye om å gjøre å redde bana fra deres dårlige hjemme- og oppvekstmiljø.²⁸ I samtiden var praksis å plassere foreldreløse og vanskjøttede barn i håndverkslære, tjeneste eller i fosterhjem. Det var imidlertid skepsis til disse løsningene, da de som tok imot barn gjorde det ut fra et ønske om fortjeneste, enten i form av arbeidskraft, eller i form av bidrag fra fattigvesenet. Resultat var at barn ofte ble grovt vanskjøttet og mishandlet og at de levde opp under forhold som ikke var stort bedre enn det de skulle reddes fra.

En stiftelse derimot var ikke drevet av økonomiske interesser, men av omsorg og kjærlighet til de trengende barna, eller som det heter i årsberetningen fra 1835: ”denne Indretning der alene er stiftet i den Hensigt, at komme de meest trængende Børn til Hjælp i dere elendige Stilling, og under Guds Bistand at skaffe dem en bedre Opdragelse.”²⁹ De oppfattet seg selv som ”veltænkende og medlidende Menneskeven[ner]”³⁰ og gjennom institusjonen ville de sikre at barna skulle ”erholde anstendig Beklædning, en ordentlig Pleie og Underholdning, saavel Underviisning i Religions Kundskab og i forefallende nyttige og nødvendige Haandarbeider

²⁵ 6. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1839.

²⁶ Brødrevennene, eller Herrnhutere som de også het, var en internasjonal pietistisk bevegelse, som la stor vekt på misjonering og undervisning. De spilte en sentral rolle i etableringen av Det Norske Misjonsselskapet, jfr. John Nome: ”Det Norske Misjonsselskaps historie i hundre år”, 1943:12ff. Oppdragerinteressen kom til uttrykk gjennom at lederen av brødrevennene i Stavanger, foged Søren Daniel Schiøtz, fikk oversatte fra tysk og utgitt en bok av P. E. Layritz: ”Veiledning til en forstandig og christelig Børneopdragelse”, Stavanger 1833.

²⁷ Se John Nome: Det norske misjonsselskap. Bind I. 1943.

²⁸ Se for eksempel Ohrlander i Ohrlander (red.): Barnhus. 1991:123-126.

²⁹ 2. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1835.

³⁰ 5. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1838.

m.m.”³¹ Målet var m.a.o. en god omsorg og en hensiktsmessig oppdragelse, samtidig som de så at dette ville være nyttig forebyggende arbeid, da opplæring siktet mot å kvalifisere jentene til dyktige tjenestepiker. Disse ville bli ”nyttige og virksomme Mennesker” som ville gavne ”det almindelige Vel i Byen”,³² som det het. Dvs. at de som selvforsørgende mennesker ikke ville ligge samfunnet og fattigvesenet til last i framtida. Stiftelsen var således tenkt som et alternativ og supplement til den dårlige ordningen med fosterfamilier.

Nå til spørsmålet om *hvorfor jenter* og ikke gutter var målgruppa. Heller ikke dette framgår klart, men det var åpenbart en trend i tiden, for alle de 14 barnehjemmene som åpnet i Norge mellom 1827 og 1877, var beregnet på jenter.³³ I andre sammenhenger har det vært forklart med at jenter var mindre attraktive som fosterbarn, i alle fall fram til rundt 1900, fordi de kunne gjøre mindre nytte for føda.³⁴ Jenter i fosterpleie har også vært utsatte for å bli seksuelt misbrukte, med uektafødte barn og dermed et nytt sosialt problem, som konsekvens. Å redde et jentebarn kunne bidra til å stoppe ”den onde sirkel” av at foreldreløse jenter fødte farløse barn.³⁵ Det har også vært hevdet, fra USA, at barnehjemsetablererne var ute etter å mele sin egen kake, ved at de fikk dyktige og veloppdragne tjenestepiker, noe som til vanlig ikke var lett å finne.³⁶ Andre igjen har hevdet at det var lettere å ha med jenter å gjøre, slik at filantropene fikk vist fram sin veldedige interesse og kristelige godhet, - uten at de samtidig fikk for store vanskeligheter og bekymringer med oppdragelsen. Ytterligere to moment skal nevnes, som kan synes relevante for Josephines Stiftelse: Det var billigere å gi jentene, enn guttene, en yrkesoppdragelse, da de kunne gjøre forefallent arbeid i huset som en del av opplæringen til tjenestejente, og de kunne gjennom sitt husflidsarbeid bidra til anstaltens inntekter.³⁷

Josephines Stiftelse, som i dag er landets desidert eldste barnehjem i drift, hvordan ble det *styrt og finansiert* for 170 år siden? Stiftelsen ble ledet av en bestyrelsen bestående av 4 menn pluss bestyrerinnen eller husmor som hun også ble kalt.³⁸ I utgangspunktet ble Bestyrelsen valgt for livstid av generalforsamlingen, som holdtes 14. mars hvert år, men siden var bestyrelsen selvrekrutterende.³⁹ Generalforsamlingen besto av ”Interessenterne”, som var de som hadde betalt inn 25 Spd. en gang for alle, eller hadde forpliktet seg til et årlige bidrag av minst 3 Spd.⁴⁰ Ved oppstarten var det 16 interesser, 4 år senere var det økt til 23.⁴¹ At

³¹ 4. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1837.

³² 5. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1838.

³³ Noen av disse tok imot barn under 7 år, hvilket også inkluderte gutter, samt at Hans Cappelens Minde, startet 1844, de første årene tok inn både jenter og gutter. Waisenhus i Stavanger, 1877, var det første barnehjem etablert kun for gutter i Norge. Også i Sverige var det langt flere barnehjem for jenter enn for gutter, se Ingrid Söderlind: Barnhem för flickor. 1999:12, og tall fra USA viser tilsvarende forhold, se Timothy Hacs Second Home. 1997:3, 123, 147.

³⁴ Bengt Sandin: Barndommens historia. I A. Tham (red.): Perspektiv på Barn och Ungdom. Sverige Utbildningsradio 1991.

³⁵ Ingrid Söderlind: Barnhem för flickor. 1999:296. Så sent som i 1953 opererte den kjente barnepsykiater og – forsker John Bowlby, med en slik tenking. Se John W. Bowlby: Børn uden hjem. Et samfundsproblem. Ejnar Munksgaard, København 1953.

³⁶ P. C. Holloran: Boston Wayward Children 1989:37.

³⁷ Ingrid Söderlind: Barnhem för flickor. 1999:306f.

³⁸ Fra og med 1839 fikk også byens magistrat plass i bestyrelsen, med stemmerett. Jfr. Planen av 1839, §7.

³⁹ I planens § 7 heter det: ”Stiftelsen bestyres af en Direction, som Interessenterne udvælge, og som bestaaer af fire Mænd og en Huusmoder, (...). Naar Nogen dør eller paa anden Maade udgaaer af Directionen, vælge de tilbageværende Medlemmer ved Pluralitet en Anden til at indtræde i den Udgagnes Sted.” Denne formuleringen er ikke helt klar, men i praksis fungerte det helt fra den første utskiftningen i 1841, slik at det var de gjenværende medlemmene av bestyrelsen (Directionen) som valgt den uttrådte/avdødes erstatter.

⁴⁰ I den første årsberetningen for 1834 oppgis det årlige beløpet til minst 4 Spd. I Planen for 1837 og den reviderte for 1839, er beløpet nedjustert til 3 Spd.

bestyrerinnen, altså en kvinne, var med i bestyrelsen var meget radikalt for sin tid, da kvinners plass utelukkende var i hjemmet. Muligens har det spilt en rolle at det både dreide seg om oppdragelse av pikebarn, som menn ikke hadde så mye forstand på, og at det faktisk var snakk om bestyrelsen av et slags hjem, hvilket jo var kvinnens hovedoppgave i livet. Bestyrerinnen, som så langt mulig skulle ta på seg en "Pleiemoders og Huusmoders Pligter"⁴², besøkte gjerne anstalten 1-2 ganger i uken, mens den daglige drift og oppdragelsen var overlatt til 2 kvinner, med betegnelsen lærerinner. Tilsvarende ble jentene omtalt som elever, hvilket kan tyde på at de så på skolen som en modell.

Bestyrelsen var særskilt optimistisk på vegne av Stiftelsen, og økte antallet barn nesten hvert eneste år, til de i 1846 hadde 22 jenter å forsørge. De lå stabilt på dette antallet før de økte til 24 barn i 1855 for så i forbindelse med 25 årsjubileet i 1859 å ta inn nok et barn slik at det var plass til 25 jenter i Stiftelsen, et tall som holdt seg stabilt de neste 30 årene. I 1841 da elevtallet nådde 20, ble det ansatt en 3. lærerinne,⁴³ som egentlig var en tjenestepikestilling og som ikke sjeldent ble besatt av en av de konfirmerte pikene fra Stiftelsen. Det må åpenbart ha vært behov for mer kvinnelig deltagelse i Stiftelsen for i 1844 opprettes en egen Dameforening, bestående av 12 kvinner. Disse, som gjerne sto i nær relasjon til bestyrelsen eller interessenstene, skulle ha tilsyn med at driften var tilfredstillende og komme med råd og innspill til bestyrelsen. Kvinnene fordeler ukene seg i mellom, slik at 2 og 2 gikk sammen på besøk 1-2 ganger pr. uke, og etter hvert besøk skrev de en kommentar i protokollen. De første 10-årene ble det for det meste merknader av typen: "Befundet Alt i god Orden og til vor Tilfredshed",⁴⁴ men senere kom de ofte med merknader om klær, inventar eller behovet for oppussing. Dameforeningen deltok også fast på bestyrelsens møter, den første lørdag hver måned, og var der bl.a. med på å velge ut de barna som skulle opptas. Siste protokollerte besøk av Dameforeningen er i 1959 – og selv om dette i denne sammenheng må sies å tilhøre den nære fortid, har jeg lyst til å lese protokollens aller siste setning: "Fant alt i den skjønneste orden under frk. Madsens gode ledelse."

I det hele var det et stort og tidkrevende apparat knyttet til virksomheten. Ikke minst gjaldt dette finansieringen av driften. Stiftelsen baserte seg utelukkende på private innsamlede midler. De første årene ble dette samlet inn, enten gjennom faste årslige bidrag fra personer som sto på liste, eller mer tilfeldige bidrag i forbindelse med innsamlinger. I mange år hadde også Stiftelsen en stor blokk (pengekasse) hengende på utsiden av huset, hvor forbipasserende kunne legge en skjerv, uten at det noen gang kom opp i nevneverdig beløp. Bidragene hadde form av varer, arbeidsinnsats og penger. Blant de faste – og største, bidragsytere var kongen som årlig ga 25 Spd., ellers varierte bidragene fra noen skilling til noen Spd. For Stiftelsen var det på mange vis en tilværelse fra hånd til munn og ikke sjeldent gikk driften med underskudd, uten at det synes å ha bekymret bestyrelsen i nevneverdig grad. For eksempel økte de stadig elevtallet uten at de hadde noen garanti for økte inntekter. Pikene selv var en ikke ubetydelig inntektskilde gjennom produksjon og salg av husflidsvarer. De hadde lange dager med spinning, strikking, vevning og knytting av hovler. De første 30 årene bidro de med mellom 10 og 20 % av Stiftelsens inntekter, i et enkelte år, 1848, med så mye som 26 %. Vi forstår at som andre barn i samtiden hadde heller ikke pikene i Stiftelsen noen arbeidsfri tilværelse.

⁴¹ 5. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1838.

⁴² Planen §11.

⁴³ 8. Aarsberetning for Josephines Stiftelse, 1841.

⁴⁴ Dameforeningens Protocoll 19.4. og 26.4.1844.

Det som etter hvert bidro til å sikre økonomien var de testamentariske gavene, som ble plassert i legater hvor kun rentene skulle benyttes. Blant de første og største giverne bør nevnes madam Anne Børresen, farver John Haugvaldstad og tollkasserer Løwdahl som alle hver ga 1000 Spd. Senere kom Haugvaldstads store testamentariske gave som, da alt var oppgjort i 1855, besto av 11.743 Spd. 36 ½ skilling, et formidabelt beløp i samtiden, og som gjorde Stiftelsen til en relativt velstående institusjon. En viktig medspiller de første 25 årene var byens Sparebank, som velvillig ytte rentefrie lån til Stiftelsen når den var i pengeknipe, og det var ikke sjeldent, og som så jevnt og trutt ettergav lånene. I tillegg ga banken leilighetsvis også direkte gaver til Stiftelsen, noe som i alt kom til å utgjøre rundt 3000 Spd.

Hva så med det offentlige? Ytte de noen bidrag? Stiftelsen gjentok stadig i sine årseldinger at den kun bygget på private midler, uten støtte fra det offentlige. Dette skyldes antakeligvis at de ønsket distanse til det offentlige fattigvesen, som de på sett og vis så seg som et alternativ til. De ønsket neppe å bli assosiert med eller bli underlagt deres premisser og kontroll. Første gang de mottok penger fra det offentlige, var i forbindelse med at fattigstyret plasserte en pike i Stiftelsen i 1846, og da mottok forpleiningsbidrag. Bidrag av noe betydning fikk de først i 1856, da bystyret tilgodeså Stiftelsen med 150 Spd fra Løwdahls Legat. Men det offentlige kom aldri til å bli noe annet enn en marginal bidragsyter mht. finansieringen av Josephines Stiftelse. Så vidt jeg har klart å oppspore, så mottok stiftelsen sitt første bidrag fra Staten i 1952 med 2000 kr. som et driftstilskudd.

Med unntak av lærerinnene, og etter hvert bestyreren, var hele denne virksomheten holdt i gang ved frivillig innsats. Bestyrelsen hadde månedlige møter, Dameforeningen møtte opp trofast til ukentlige inspeksjoner. Penger skulle samles inn, hus skulle bygges og vedlikeholdes, barn velges ut og senere plassers ut i tjeneste hos utvalgte familier. Behovet for mat, klær og inventar skulle vurderes og kjøpes inn, lærerinner ansettes og i blant avskjediges. Og de pengene som ble testamentert skulle forvaltes og forrentes gjennom utlån mot sikker pant, i blant ligner styrets virksomhet mer på bankvirksomhet enn omsorgsvirksomhet.

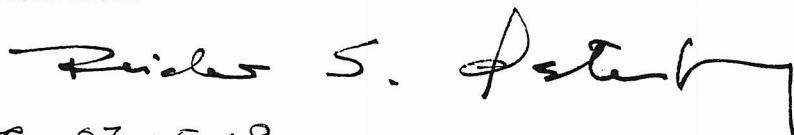
Det var personer som ville noe, mente noe og trodde på noe, de la omtanke, tid og penger inn sitt prosjekt på en slik måte at det fortsatt i dag er liv laga.

Etterskrift

Historikeren Karin Lützen har i boken "Byen tæmmes" (1998), pekt på at filantropien brøytet vei for det moderne velferdssamfunnet. Den førte et mer humanistisk drag inn i omsorgen for samfunnets mest utsatte personer, noe som her i landet nedfalte seg i "Lov om forsømte Børn" og "Lov om Fattigvæsenet", begge fra 1900. Blant annet ble det forbudt å auksjonere ut barn og andre fattiglemmer til laveste byder. Det er derfor at paradoks at anbud igjen er blitt en akseptert metode for plassering av barn i dagens Norge. La oss håpe at fornuft og humaniteten får en snarlig tilbakekomst i velferdssamfunnets omsorgssektor.

Gratulerer med 175-års dagen, måtte "Josså" få en lang framtid.

Med beste hilsen

Reidar S. Petersen

STAVANGER 07.05.09

Her følger noen forslag til videre lesing om Josephines Stiftelse og om barnehjem:

Ola Aurenes: Josephines Stiftelse i 100 år. 1934.

Kåre Dreyer Dybdahl: Josephines Stiftelse 1834 - 1984. 1984.

Reidar S. Østerhaug: Barnehjem – et moderne omsorgstiltak i historisk lys. I Omre,
Schjelderup og Østerhaug (red.): Fasetter av sosialt arbeid. 2006.

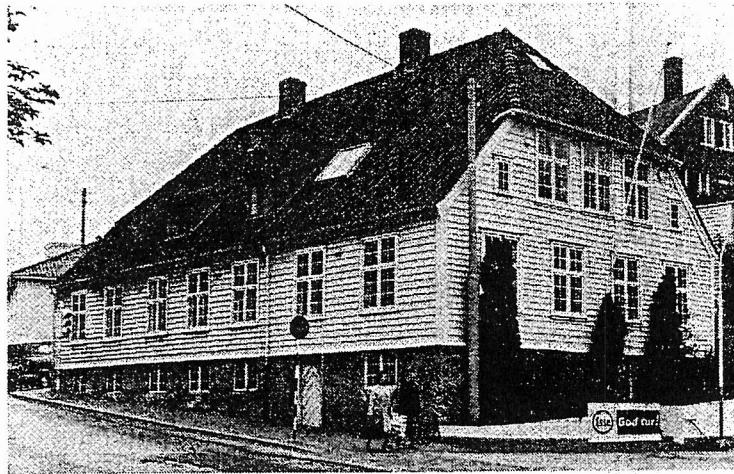
Reidar S. Østerhaug: Josephines Stiftelse – en ”Opdragelses-Anstalt for fattige Pigebørn”.
I Roumimper (red.): Breiavatnet – hjertet i Stavanger. 2008.

En artikkel om Josephines Stiftelse finnes også i Stavanger Byleksikon.

avnet som ga gatenavnet

13 APR. 1968

Josephines Stiftelse, barnehjemmet som er det eldste i hele landet

Etter at huset holdt Josephines Stiftelse til fra det ble reist i 1840 til 1937, altså i nesten 100 år. Etter at det leiet av kommunen til så mange slags kontorer. Her var det under okkupasjonen utdeling rusjoneringskort, så tusener av stavangerere har vært innom stuene der, siden har finansrådmannen sosiialrådmannen holdt til der, og nå har blant andre kirkevergen sine kontorer der. — Josephines Stiftelse eier også grunnen der det nå er bensinstasjon. Der var det før uthus der det blant annet ble holdt kyr, svin og høns.

Første artikkelen fortalte vi om Haugvaldstad-minne i John Haugvaldstad i flere drev som en slags forsyningssend til Josephines Stiftelse og han ved sin død testamenter til samme stiftelse. Denne tilsakten var et av de mange tilbakelagte haugianer-dingen satte ut i livet. Han klart behovet for det, og det stiftelsen fremdeles eksisterer bevis nok for hvor verdifulle innsats bare for denne saken var.

I skal huske at da stiftelsen etablert for nesten 150 år siden, var det ikke slik en mangfoldighet av veldedige foreninger i landet.

Den sterke åndelige bevegelse som Hans Nielsen Hauge tok omkring førstesittende ble ikke bare av stor betydning for norsk kristenliv og kirkehistorie, men også de sosiale forhold i landet. Gjiane, som i TV-filmen «Worse» ble fremstilt mest som religiøse hengeløs eller sværmere, var sammen bare oppattat av å preke i og nede. De hadde synene for livet praktiske krav. De økte bekjempe ondets rot, resultert av et arbeidet var rettelsen av et måteholdsselskap som var forløperen for ges Totalavholdsforbund. En frukt var altstå Josephines Stiftelse.

Haugvaldstad har i sin bok «Tilbageblik på mit fortalt om hvordan tanken i oppdraget anstalt for forbarn vaktet hos ham. Han

sesse Josephine av Norge/Sverige. Hun var gift med kronprinsen og kong Carl Johans eneste sønn, Oscar, som senere ble kong Oscar I. Hun var datter av Eugen Beauharnais som var sonn av Josephine, keiser Napoleons første kone. Hun hadde barn i sitt første ekteskap, sonnen Eugen og datteren Hortense. Den siste ble gift med Ludvig Napoleon og ble mor til Napoleon III.

Av Bernh. Lund

DET BLE TIDLIGERE hevdet at under sitt opphold i Stavanger 11. august 1835 lovet kronprinsen stiftelsen sin bistand ved å gi den et bidrag på 25 spd. for de første seks års. Men Ola Aurennes sier i sin 100. årsberetning om stiftelsen at kronprins Oscar var på besøk i Stavanger i 1833, altså før stiftelsen ble opprettet, og det er derfor sannsynlig at hans tilslagn var gitt skriftlig. Hans bidrag fortsatte også etter at han var blitt konge og også hans to sonner kongene Carl og Oscar II var faste bidragsytere.

Sikker er det iallfall at Josephine ga stiftelsen 50 spd. ved 40 års jubileum i 1876, og den ble døpt Josephines Stiftelse i 1886.

Den endelige plan for stiftelsens hensikt og virksomhet ble vedtatt i 1837. Den første paragrafen lyder: «Hensikten er at oppdrage fattige Pigeborn til duelle Tjenestestyrende og, saavidt Stiftelsens Virkekreder næarer at sege at fremme Guds frykt, Sædelighed, Arbeitsomhed og Tarvelighed.»

kammer. I kjelleretasjonen var det lagt inn bakerovn, det var et kjøkken, spiserom og rullebod og kjellerrrom under hele huset. På loftet var det i husets nordre brygg et ganske stort rom. Hele huset hadde 32 fag vinduer, de samme som fremdeles er i bruk, og 19 dører. Midt i det som nå er bensinstasjon, sto et uthus som var 23 alen langt og 6-7 alen bredt. Endel av dette var floss hvor man til tider hadde både kyr, griser og høns. Mot Ladegårdsvollen eller Kongsgaten som det heter nå, og mot Stiftelsgaten, var det et høyt tregjerde og på husets fasade var det plastert en stor sparebøsse som folk kunne legge sine bidrag i, men det var dessverre ikke så mange slantene det kom inn på matten. Til gjengjeld var det mange som ga legater til stiftelsen, og det monnet godt, ikke minst legatet fra John Haugvaldstad, et legat som nå er vokset til nesten 150 000 kroner.

Ett verdifullt tilskudd til drifta ga Haugvaldstad ved å sørge for melk, poteter, korn og kjøtt fra sin gård Haugvaldstad-minne — og da gården ble testamenteret til stiftelsen ved Haugvaldstads død, fortsatte det tilskuddet av naturalia. I 1891 solgte stiftelsen gården for 24 000 kroner og tidligere var jordlekken Sandviken solgt for ca. 2000 kroner.

Haugvaldstad var den drivende kraft i arbeidet med stiftelsen i de første 15 årene, selv om han da var blitt temmelig tilkrosskommen. Han var 81 år da han døde, men helt til det siste fulgte han levende med i barnas trivelser, gikk tur med dem til Hilevåg eller koste for dem på annen måte. Han var til og med inspektør for stiftelsen de siste åtte år av sitt liv.

Dronning Josephine var navnemor til stiftelsen og i mange år var hun dens beskytter. Både hun og hennes gemal, kong Oscar I ga i mange år bidrag til stiftelsen.

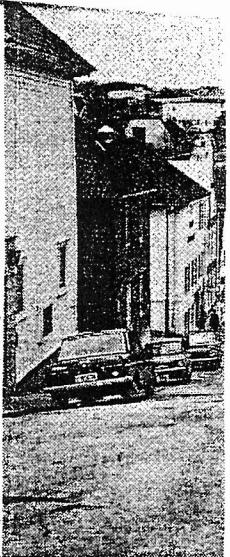
DENNE STIFTELSENS var av et eksperiment og førte ikke bare til gleder. Det var også mange skuffelser. Det hende at barn måtte utvises fra stiftelsen for uørtighet eller ulydighet. Den litt strenge behandling førte også til onde rykter om misbruk og det var sannelig ikke hyggelige tider for styret og for lærerinnen. Det var tre lærerinner. De hadde den betegnelsen skjønt de var ikke lærerinner i vår forstand. De var nærmest en slags oppsynskvinner. Til den boklige undervisning hadde de en lærer, mens lærerinnenes oppgave var å passe på at barna fulgte timeplanen og den var temmelig streng. I 1850 var dagsprogrammet: Kl. 7-9 håndarbeider, 9-10 lekstid, 10-10.30 frikvarter og mellommat, 10.30-12 håndarbeider, 12-14 middag og fritid, 14-17 håndarbeider, 17-18 mellommat, 18-20 skoletid, 20-21 aftens, 21 sengetid.

Etter hvert som almueskolen fikk sin skoleplan, ble nok barna i stiftelsen hengende noe etter. De hadde bare syv og en halv time skole i ukken og skoletiden var lagt til kvelden da barna var trette. Dessuten var disiplinen temmelig hard og ga ingen inspirasjon til skoleinnsats. Da delen ny skoleloven i 1890-årene endte det med at barna på stiftelsen fikk gå i vanlig folkeskole.

DE UNGE PIKER på Josephines Stiftelse var også altid litt oppsikt når de hver søndag for og ettermiddag vendret til kirken fulgt av lærerinnen. De marsjerte som soldater, to og to, en hel prosesjon — de største først, de mindre baketter, de minste siste. 8 åringer etter slutt. De var alle ens kledd: På hodet hadde de en liten kulert sirtslue, halsen og skuldrene var dekket av et lite snipparkle av bomullstøy, mens en merk verkenkjole og et stort, lyft forkle fullendte den reglementerte drakt. Hver pik hadde et sammenlagt lommeturkje og salmebok i hånden, skriver Gy (Gyda Johansen) i sine erindringer fra Stavanger i 1860-årene.

Nå holder ikke stiftelsen til i det gamle huset i Kongsgaten lenger. Det ble for gammeldags og tungvint, og så ble det bygget helt nye lokaler opp ved Mosvannet, i Torbjørn Hornkloves gate 57. Nå har stiftelsen 12 piker og det er maksimum. Bestyrerinne er Kirsten Madsen, formann i styret lærer Egil Østebø og forretningstører er Ove Hagir, som til daglig er kontorsjef i Norges Bank.

Selv om ånden fra Haugvaldstads tid fremdeles blir ført videre, følger man den sosiale standard og utvikler barnas muligheter. De kan fritt velge enten de vil studere eller lære praktiske fag. Det er ikke lenger noen aldersgrense for barna som tas inn og de får være på stiftelsen så lenge de har behov for å bo hjemme. Ikke noe barnehjem i Norge har vært i kontinuerlig virksomhet så lenge som Josephines Stiftelse, det drives nå etter de mest moderne prinsipper, og det er ikke noe som tyder på at ikke stiftelsen vil fortsette sin velsignelsesrike virksomhet i årene som kommer.

Stiftelsesgata går fra Kongsgata opp til Josephines Stiftelse. Bildet viser den nærmeste adkomstveien. — På bildet ser vi veinumens røde bygg som var

Vi skal huske at da stiftelsen ble etablert for nesten 150 år siden, var det ikke slik en mangfoldighet av veldedige foreninger som nå til dags. Det var vel ikke en eneste av dem.

Men den sterke åndelige bevegelse som Hans Nielsen Hauge reiste omkring forrige århundreskifte ble ikke bare av stor betydning for norsk kristenliv og norsk kirkehistorie, men også for de sosiale forhold i landet. Haugianerne, som i TV-filmen »Skipper Worse« ble fremstilt nærmest som religiøse bengehoder eller sværnere, var såmenn ikke bare oppatt av å preke synd og nåde. De hadde øyne for livet praktiske krav. De forsøkte å bekjempe ondets rot, et resultat av dette arbeidet var opprettelser av et møteholdsskap som var forløper for Norges Totalavholdsforbund. En annen frukt var altså Josephines Stiftelse.

John Haugvaldstad har i sin lille bok »Tilbageblikk på mit Liv« fortalt om hvordan tanken på en oppdragsrantaft for førsørte barn vakte hos ham. Han hadde på sine mange vandringer rundt omkring i landet sett mange vergelede barn gå for lut og kaldt vann. Ingen brydde seg om dem, de var fareldreløse, fikk ingen skolegang og ingen oppplæring, og selvsgt heller ikke noe ordentlig ernæring.

Han og to andre (han nevner ikke hvem de to andre var) besluttet seg for å ta tre av disse vergeleste barna i alderen 8-10 år i sine hus.

3 AR SENERE hadde Haugvaldstad planen klar og innbed noen av de mest innflytelsesrike haugianerne til et møte. De som møtte var foged Søren Daniel Schiötz, skredder Michael Svendsen, skipper Endre Quie, garver H. Rønneberg, snekker Jens Eye, meier Christopher Lassen, skolelærer E. T. Omdahl, madam Anne Børresen, kjøpmann Engel Hansen, kjøpmann Svend E. Svendsen og postfullmektig Casper Kruse Kielland. Til styret ble valgt Madam Karen Omdahl, skolelærer E. T. Omdahl, John Haugvaldstad, foged Schiötz og Engel Hansen.

Påskafoten 1834 — altså på dagen 134 år siden — ble det tegnet kontrakt med skreddermester Michael Svendsen om leie av lokale i hans hus på Blidensol for 30 specidaler årlig.

Man var blitt enige om at man bare skulle ta seg av pikebarn — iallfall i første omgang, og 10. juni samme år var 7 piker tatt inn på stiftelsen. Det var bare plass til 8, og den attende kom et par måneder senere.

Økonomisk så det ikke særlig lytt ut. Bare noen få av byens borgere hadde tegnet seg for bidrag, som heller ikke var innbetalet da stiftelsen åpnet. Så virksomheten startet med en kassabeholdning på kr. 2,25.

Stiftelsen fikk navnet Josephines Stiftelse, etter kronprinsdre fra John Haugvaldstad. Han

DET BLE TIDLIGERE hevdet at under sitt opphold i Stavanger 11. august 1835 lovet kronprinsen stiftelsen sin bistand ved å gi dem et bidrag på 25 spdl. for de første seks år. Men Ole Aurenes sier i sin 100 års-beretning om stiftelsen at kronprins Oscar var på besøk i Stavanger i 1833, altså før stiftelsen ble opprettet, og det er derfor sannsynlig at hans tilslag er gitt skriftlig. Hans bidrag fortsatte også etter at han var blitt konge og også hans to sonner kongene Carl og Oscar II var faste bidragsytere.

Sikkert er det iallfall at Josephine ga stiftelsen 50 spdl. ved 40 års jubileum i 1876, og den ble døpt Josephines Stiftelse i 1836.

Den endelige plan for stiftelsens hensikt og virksomhet ble vedtatt i 1837. Den første paragrafen lyder: »Hensikten er at oppdragte fattige Pigeborn til duelige Tjenestetyende og, saavidt Stiftelsens Virkekreder naarer at sage at fremme Guds frykt, Saedelighet, Arbeidsomhed og Tarvelighed.«

Det heter videre at ett eller flere barn kan mottas mot betaling, at de bør være i alderen 7-12 år og at de kan bli i Stiftelsen i to år etter at de er blitt konfirmert.

Barna skulle undervises i religion, skriving, regning og håndarbeider som linsem, navnesom, spinne, strikke osv. I enkelte tilfeller kunne man også gi undervisning i å klippe og sy «simple Fruentimmer-klæder og i Væninga». Ellers også i vanlig renhold i hjemmet og «naar Anledning dertil gives, i simple Madlavning, Brygning og Bagning».

I språk, musikk, broderi, tegning og alle de «saakaldt Fruentimmer-Netheder gives derimod i inter. Tilfælde nogen Undervisning».

DET BLE OGSA bestemt at stiftelsen skulle ha en direksjon som interessentene valgte. (Interessenter var alle som hadde gitt et bidrag på 25 spdl. en gang for alltid, eller et årlig bidrag på 3 spdl.) Byens magistrat hadde fast sete i styret, og dermed hendte det seg at dikteren Alexander L. Kielland som borgermester i Stavanger satt i styret for Josephinestiftelsen i hele 10 år sammen med representanter for de trossamfunn han hadde forørt seg så sterkt over.

Stiftelsen ble ikke på Blidensol mer enn ett år, så flyttet man ned i sentrum, til Arneagen, i snekker Jens Eyes hus. Det kom senere i skreddermester Wilhelm Knudsen sitt eie og nå er det Søregt. 6. Men heller ikke disse lokalene var tilfredsstilende og styret ble klar over at løsningen var å bygge selv, og takket være et par gavebrev kom man snart nær målet. Det første var et legat på 1000 spdl. fra madam Anne Børresen, og det an-

nes eiendom Gjennene som lå ved Bredenvannet. Kjøpesummen var 400 spdl. Ejendommen på Arneageren ble solgt for 1320 spdl. til kjøpmann Anton Beuthich.

OG SA SATTE MAN i gang med å bygge under, ledelse av John Haugvaldstad, og 20. oktober 1840 kunne den hoytidelige invielse finne sted. Åpningstalen ble holdt av pastor Magnus Gjør og naturligvis var barna, en stor del av winteressentene og velnynderne til stede. Huset med tomten kom på 3011 spdl. Som bidrag på selve åpningsdagen ga meier Christopher Lassen 100 spdl. i anledning av hans hustrus fødselsdag og hans sons bryllupsdag.

Bygningen har samme eksteriør som da den ble ført opp, men innvendig er det flyttet på dører og vegger mange ganger, alt etter det behov den skulle dekke. Opprinnelig var det seks rom i 1. etasje, kjøkken og spise-

Dronning Josephine var navnemor til stiftelsen og i mange år var hun dens beskytter. Bilde hun og hennes gemal, kong Oscar I ga i mange år bidrag til stiftelsen.

og tungvint, og så ble det bygget helt nye lokaler oppvekst ved Msvannet, i Torbjørn Hornkloves gate 57. Nå har stiftelsen 12 piker og det er maksimum. Bestyrerinne er Kirsten Madsen, formann i styret lærer Egil Øfstebo og forretningsfører er Ove Hagir, som til daglig er kontorsjef i Norges Bank.

Selv om ånden fra Haugvaldstads tid fremdeles blir fort videre, følger man den sosiale standard og utvikler barnas muligheter. De kan fritt velge enten de vil studere eller lære praktiske fag. Det er ikke lengre noen aldersgrense for barna som tas inn og de får være på stiftelsen så lenge de har behov for å bo hjemme. Ikke noe barnehjem i Norge har vært i kontinuerlig virksomhet så lenge som Josephines Stiftelse, det drives nå etter de mest moderne prinsipper, og det er ikke noe som tyder på at ikke stiftelsen vil fortsette sin velsignelsesrike virksomhet i årene som kommer.

— Trivelig å få feire en norsk jul igjen, sier Liv Pegeraro (t. h.) som sammen med sonnen Roberto har bodd på Josephines Stiftelse i Torbjørn Hornklovesgate i Stavanger i juleheien. Kirsten Madsen har i 26 år sørget for julefeiringa for dem som bor på barnehjemmet, og delte settel både Irene (t. v.), Anne Beth, Miriam og Thorild stor pris på.

Feiret julehelgen på sitt barnehjem

27. DES. 1975

Tok sønnen Roberto med fra Genève i Sveits

— Sonnen min ville gjerne oppleve en norsk jul, og derfor tok vi turen fra Geneve i Sveits til Josephines Stiftelse i Torbjørn Hornklovesgate i Stavanger, for-

teller Liv Pegeraro til Aftenbladets medarbeidere. Sonnen Roberto fyller snart 11 år, og han snakker bare fransk.

Liv Pegeraro er selv Stavanger-pike, men er nå gift med en italiener og er bosatt i Geneve. Selv har hun tidligere i flere år bodd på Josephines Stiftelse som er et barnehjem der det for øyeblikket bor sju piker.

— Etter jeg flyttet, har jeg holdt kontakten ved like med «tante» Kirsten, og det har ikke gått en eneste julehelg uten at jeg har ringt fra Geneve. Derfor er det i år ekstra festlig å få være her og opplevé julen med henne og pikene, sier Liv Pegeraro.

«Tante» Kirsten Madsen har hatt ansvaret for barnehjemmet i snart 26 år og like mange julehelger. Selv kunne hun aldri tenkt seg en annen måte å feire julen på. — Vi er som en stor familie og har det hyggelig sammen, sier «tante» Kirsten.

Da Aftenbladet besøkte barnehjemmet julaten, sto lunsj-bordet klart. Etter det måltidet gjorde barna seg klar til å gå til Domkirken, for selve julekveldsmiddagen ble servert.

Ti år gamle Roberto likte godt å være eneste gutt på pikehjemmet, og hans enestå kommentar til dette var:

— Pikene er akkurat like kikke som ...

67 skilling - og tro

- 9 JUNI 1984

Gata 6. Derned kom stiftelsen nærmere byen, men lå fremdeles i udkanten. Her ble man så venende til 1840 da et stort og rommelig hus blev bygd et godt stykke utenfor byen ved siden af Breivikvættet. Her kom stiftelsen til at være i nærmere 100 år.

I 1836 fikk stiftelsen navnet Josephines Stiftelse. Idet kronprinsesse Josephine ble dødsbeværtet. Det er ikke mye en vett om dagliglivet på stiftelsen den første tiden, men hvertedagen var preget av harvt arbeid og hard disciplin. Det var vel også noe folketid. Den 9. juni 1834 var en stor begivenhetsdag for St. Anna-jenter i året til års alderen i Stavanger. Da kunne de nemlig flytte fra sine kummerlige og fastige hjem, når landlige forhold i denne tredemalle, og det var nærvært godt. Fra sjø om morgenen til natten kom 'kveldens' mætte barmehjelte i. De skulle jo oppåres til blitt dugelige tjenestekipper. Bare av et tilfikk de ikke avbrøt i denne tredemallen, og det var nærvært godt. Da kom de med på en spesialtur til Hillevåg. Der hadde han nemlig en etendom som han senere testamenteret til stiftelsen. Den fikk da navnet Haugvaldstad. Etter 1886, noe som kloste til et stiftelsenskapskasse, kom til å gi et meget dårlikt tilbudd enn byens almueskole.

Alexander L. Kielland som førstesie seg tatt for en institusjon som hittil har drevet sitt virke usluttet 150 år.

Bak tiltauet sto både Bredevænn og Haugianere. Selv om de i mange dage hadde forsøkt syn og sto stells mot hverandre, ser det ikke ut til at de hadde vanskelige følelser. Stifterne var imidlertid drevet av en oppraktig ønske for barna og hadde alltid deres hette for øye. Sældes innførte man helt fra begynnelsen John Haugvaldstad som Saren Dahl-Schultz sammen med en del andre hadde allerede 1. februar gjort vedtak om å opprette institusjonen, og det er bemerkelsesverdig at den allerede etter noen få måneder virkelig kom i gang. Men de kom straks, var folk som viaste å sette ut i livet det de brant for. Pengar hadde de ikke av stort kapital til 87 skilling (om lag 2,20 kroner) – men til gjengang hadde de overford til

fiktivt krydret til seg egen tanngleg flere år før kommunen innførte skoleundervisning for sine elever.

Også skoleundervisning serget man for, noe som endte gatens bare ble av de vistende borgere pihabarn til del klenon privatundervisning. Det var riktet mot ikke store kunnskaper barna

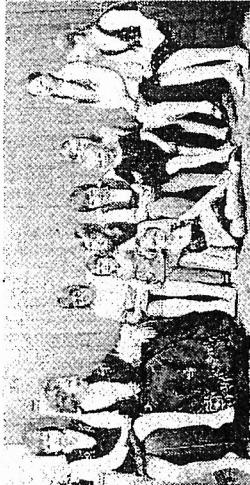
og fikk ikke alle inntrykk av at skolen etter kort tid ble nedlagt, men det var ordentlig og velstilt, men tip-top moderne – i kjøkkenet laifald. Til vor store forbauseise så vi at der var indest kokov. Undres hvor mange klakkene i Undres hadde ikke Kielland sagt tro på stiftelsen. Et privat brev til et av styrmedlemmenes skrev han alledes plant annet:

"Derfor står Nutiden kjeld overfor denne Anstalt, og den Simula Kjærstad, vi har tilover, vender sig andre veje. Derfor jeg, til denne Bode og velmennende Anstalt har overlevet sig selv og vil sygne hen, hvad vi sa

og ikke alene inntrykk som det gikk an til de fleste andre teder at være ovnen foruden. Der er elektrisk komfy. Blir det ikke litt lunt av den under kogningen? Skaparkerne skal lo oppdraget til justisbygningen. Blir ikke der en slik punkt, at denne Bode og velmennende Anstalt kan omfordre, men da var ikke det et sikkert at han ville se seg bade lykkes og psykisk 1 et hærmonisk og stimulerende miljø.

Etter hvert som rasjoneringen ble opphevet og forholdene bedret, kom man om bord over til mer normale forhold, men da var man kommet et stikket tilbake til 1835 da man flyttet til Sæ-

Av Kåre Dreyer Dahl

Slik hadde Josephine-familien det for ca. 10 år siden.

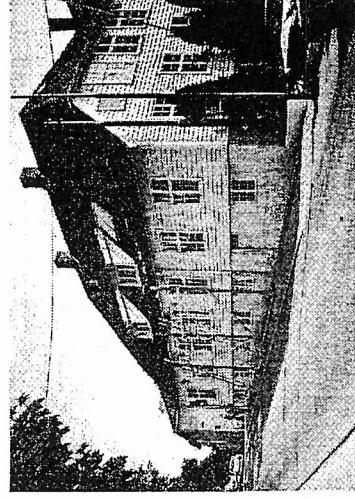
Josephines Stiftelse ble drevet etter de strenge hauganske reglene som ble trukket opp av John Haugvaldstad. De trange økonomsiske kår den arbeidet under. Etter at man mistet sitt arbeid som tjenesteklasse på garder på Jarven, hadde stiftet som svært truede for jentene fordi de var framme i overfor fardismiljøet og heller ønsket å bli værende i byen til tross for at det var en spartansk huset, og stiftelsen mistet flere elever.

Clemmons fra fem krigsårene ble sett på som rampontet at både av barn og store vanker verre fikk. Bleddet et bratt avbrudd allerede etter at Ar tøyske kerne bestegla huset, og stiftelsen mistet flere elever.

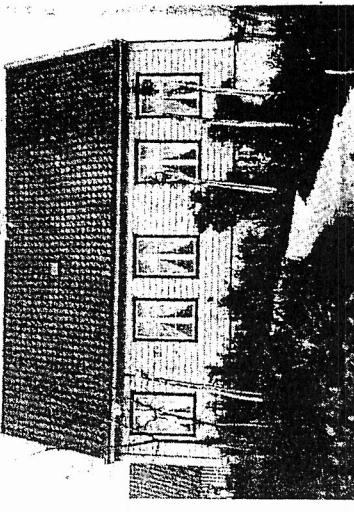
Alexander L. Kielland som ikke kjenner, og samtidig fikk innlegg telefon, brast det for et par medlem av stiftelsens styre, tok han opp spørsmålet om den fortalte historien om den private skole egentlig var forsvarlig ut fra den vanlige økonomiske situasjonen for stiftelsen. Dette førte til at byens borgermester i 1892 ble medlem av stiftelsens styre, tok han opp spørsmålet om den fortalte historien om den private skole egentlig var forsvarlig ut fra den vanlige økonomiske situasjonen for stiftelsen.

Det var ordentlig og velstilt, men det var ordentlig og velstilt, men tip-top moderne – i kjøkkenet laifald. Til vor store forbauseise så vi at der var indest kokov. Undres hvor mange klakkene i Undres hadde ikke Kielland sagt tro på stiftelsen. Et privat brev til et av styrmedlemmenes skrev han alledes plant annet:

"Derfor står Nutiden kjeld overfor denne Anstalt, og den Simula Kjærstad, vi har tilover, vender sig andre veje. Derfor jeg, til denne Bode og velmennende Anstalt har overlevet sig selv og vil sygne hen, hvad vi sa

Josephines Stiftelse i Kongsgata, et hus som særlig er knyttet til minnet om John Haugvaldstad og stiftelsesmøtet for Misjonssekskapet i 1842.

Bildenshuset på Straen der de første fikk inne.
Josephines Stiftelse i Kongsgata, et hus som særlig er knyttet til minnet om John Haugvaldstad og stiftelsesmøtet for Misjonssekskapet i 1842.

oljeffyringsanlegg, noe som bidro til kommet telefon. Var det nødvendig i et hus hvor der er så mange snapriller som kan gå og elektrisk rulle for å lette beliggenhetsarbeid, og året etter fikk man stavusger og gressleskap. Den moderne tid begynte for alvor å gi økt drift på stiftelsen.

Den nye barnevollenen av 1853 kom ikke til å fare med seg selvde endringen for Josephines Stiftelse fordi den alt på forhand oppfikkede fieste trav og vel så det. Det viktigste var kanske at kommunen nå kom noe stertere i bildet, noe som gjorde den økonomiske situasjonen vedrørende lett lettere. Nøst av det viktigste skjedde i begynnelsen av 1842, var at den nye styrer, Kristian Madsen, 1 samarbeid med finansrådmann Johannes Johansen, som var formann i sekundærstolen. Her ble det bygd nytt hus, der flyttet inn i desember 1827. Overgangen fra et gammelt hus til et nytt og modernisert på Garder på Jarven. Det hadde stått som svært truede for jentene fordi de var framme i overfor fardismiljøet og heller ønsket å bli værende i byen til tross for at det var en spartansk huset, og stiftelsen mistet flere elever.

Det store huset ved Mosvannet ble etter hvert svært upraktisk for stiftelsens behov og var ytterst tungvint for bebyggelsen. I 1918 flyttet man derfor inn i en spesiell innredning som ble bioteknisk betegnet som Stavanger Boligbygging. Det hadde vært med på å regne til at goda have til lengre skoletid, men så sent som 1920 var det ikke lenger i bruk. Det gikk ikke lenger på stiftelsen, ikke med å bringe det i noenlunde brukbar stand igjen. Ustyret var fortsatt spartansk, og stiftelsen mistet flere elever.

Det store huset ved Mosvannet ble etter hvert svært upraktisk for stiftelsens behov og var ytterst tungvint for bebyggelsen. I 1918 flyttet man derfor inn i en spesiell innredning som ble bioteknisk betegnet som Stavanger Boligbygging. Det hadde vært med på å regne til at goda have til lengre skoletid, ikke med å bringe det i noenlunde brukbar stand igjen. Ustyret var fortsatt spartansk, og stiftelsen mistet flere elever.

Det store huset ved Mosvannet ble etter hvert svært upraktisk for stiftelsens behov og var ytterst tungvint for bebyggelsen. I 1918 flyttet man derfor inn i en spesiell innredning som ble bioteknisk betegnet som Stavanger Boligbygging. Det hadde vært med på å regne til at goda have til lengre skoletid, ikke med å bringe det i noenlunde brukbar stand igjen. Ustyret var fortsatt spartansk, og stiftelsen mistet flere elever.

Det store huset ved Mosvannet ble etter hvert svært upraktisk for stiftelsens behov og var ytterst tungvint for bebyggelsen. I 1918 flyttet man derfor inn i en spesiell innredning som ble bioteknisk betegnet som Stavanger Boligbygging. Det hadde vært med på å regne til at goda have til lengre skoletid, ikke med å bringe det i noenlunde brukbar stand igjen. Ustyret var fortsatt spartansk, og stiftelsen mistet flere elever.

Nye endringer i barnevernlovene i 1980 til at økonomiske ansvar for barnearvnen tilstrekkelige overført til mannskaper barna, som har vært blommet mindst 50-årene. 1985 fikk man inndragt i

Kronprinsesse Josephine som stiftelsen har hatt etter.

Den 10. juni 1834 var en stor begivenhetsdag for St. Anna-jenter i året til års alderen i Stavanger. Da kunne de nemlig flytte fra sine kummerlige og fastige hjem, når landlige forhold i denne tredemallen, og det var nærvært godt. Da kom de med på en spesialtur til Hillevåg. Der hadde han nemlig en etendom som han senere testamenteret til stiftelsen. Den fikk da navnet Haugvaldstad. Etter 1886, noe som kloste til et stiftelsenskapskasse, kom til å gi et meget dårlikt tilbudd enn byens almueskole.

A Ellers hadde ikke Kielland sagt tro på stiftelsen. Et privat brev til et av styrmedlemmenes skrev han alledes plant annet:

"Derfor står Nutiden kjeld overfor denne Anstalt, og den Simula Kjærstad, vi har tilover, vender sig andre veje. Derfor jeg, til denne Bode og velmennende Anstalt har overlevet sig selv og vil sygne hen, hvad vi sa

og ikke alene inntrykk som det gikk an til de fleste andre teder at være ovnen foruden. Der er elektrisk komfy. Blir ikke det litt lunt av den under kogningen? Skaparkerne skal lo oppdraget til justisbygningen. Blir ikke der en slik punkt, at denne Bode og velmennende Anstalt kan omfordre, men da var ikke det et sikkert at han ville se seg bade lykkes og psykisk 1 et hærmonisk og stimulerende miljø.

JUVENTUS for 150 år

Josephines Stiftelse i Stavanger er med sine 150 års sammenhengende drift Norges eldste eksisterende barnehjem. Siden stiftelsedagen, 10. juni i år faller på 1. pinsedag, feires jubileet den følgende lørdag med festmiddag på Victoria Hotel A/S.

Vært for festen blir styremannen, bankdirektør Ove Hagt, som har fulgt og ledet en idomsiktig utvikling i den tradisjonelle stiftelsen gjennom de sistre 35 årene. Offisielle representanter for byen og fylket er invitert. Hadersgjester hos hjemmets navnsværende lille familie blir en stor gruppe av de nærværende tidligere beboerne, nemlig den delen av Jentene som har hatt sin oppvekst der. Det vil si 40 av de ca. 80 jentene som har holdt der i løpet av de 34 årene barnevanspedig. Kirsten Madsen har vært daglig leder, og 15 fra den nesten like lange tiden Jorunn Sandvold leder. Disse jentenes ektefeller og forloveder blir med på festen.

Jubileet innleder en ny epoke. Under forutsetning av rykets godkjenning, skal også Gutter framtid kun flytte inn i stiftelsens familieelighet.

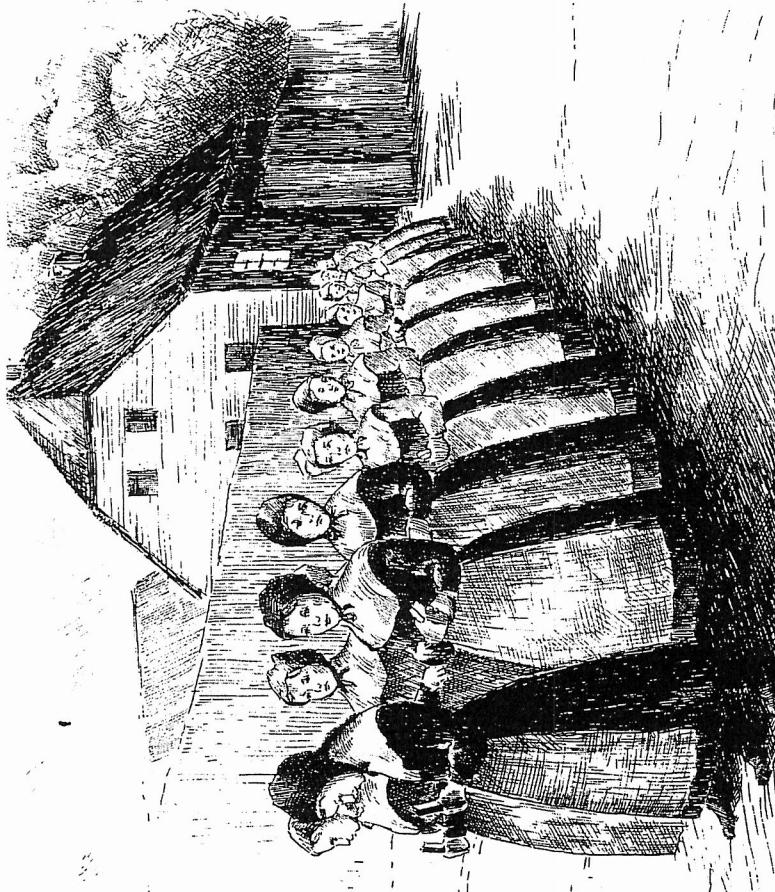
Jubileumsfeiringen vil gi have til en høring og vel fortjent hyttelag og takk til styremen, Kirsten Madsen, som nå tar avskjed. Hun trener inn noen unnen har gitt stiftelsen familielappeget i et trygt og godt lite hjem.

Kirsten Madsen blir avsluttet av barna den udnakne delen av barnevanspedigene. Ellise Wistad som styremester, Tonje Thomasen, Øyvind Westvik, Cecilie Pedersen, Birthe Gulbrandsen og fylkesrepresentant Magnor Bo.

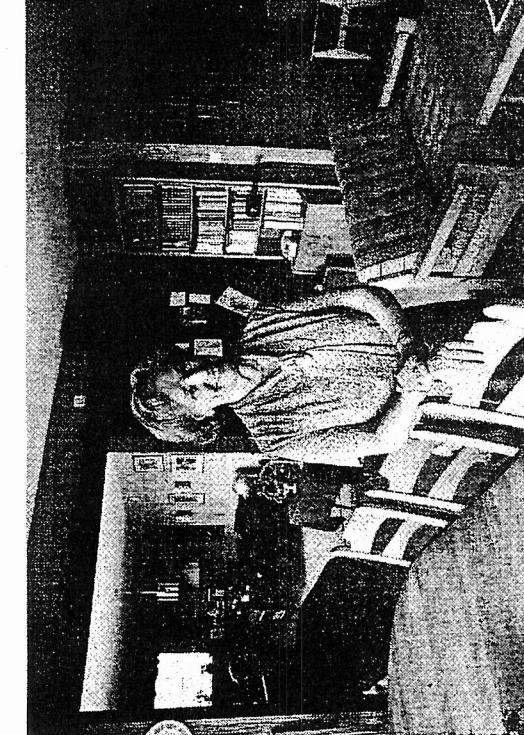
Styret i jubileumsstiftelsen av Ove Hagt, Synnøve Eggenberg, Torefjord Thomasen, Øyvind Westvik, Cecilie Pedersen, Birthe Gulbrandsen og fylkesrepresentant Magnor Bo.

Jubileumsskriften er stillende historie fortalt av rektor Kåre Drever Dybdahl. Han har dessuten her i dagens Aftenblad 1 en artikkel trukket opp hovedliniene.

J.M.J

Barn i Josephines Stiftelse i Kongsgaten på det til kirke, etter en tegning av Jacob Semme.

Kirsten Madsen i familiehjemmet sitt det er blitt i nennes tid.

Landets eldste barnehage

9. JUNI 1984

Av Johanne Margrethe Johnsen

Mosvatnet. Men det var verdige huset det fortol. Var ikke velgjegligere og bedre segnet.

– Da jeg overtok etter Jorine Sandvold i Torbjørn Hornklevs gate i 1850, var klassasjoneringen ena ikke slutt etter krigene. Vi måtte bruke opp stuer av kavalkader. Av neset alle leitente deg ekstra omkring i rutete koler, ble en kriselausning, forsterker styret.

Kirsten Madsen, 1. en samtale med Aftenbladet.

Hedvig har styret i hele min tid hatt den oppfatningen at være barn ikke skulle sta tilbake for andre verken hva klassdrakt eller utdannelse angår. De skulle stande til å forsørge seg selv som henhet fra fattige hjem i byen. De ble gift durtanks oppdragelse og en utdannelse, så de kunne bli i stand til å forsørge seg selv som tjenestekjenter hos bedrestillinger i byen eller på bondegaardene på Jæren.

Riklignok fikk de lære å lese og skrive og regne i kveldstidene på stiftelsen. Boklig isordom var eiers ikke vanlig for almenus pleibarn, da dagene.

Faktisk holdt uniforme seg helt til begynnelsen av 1920-årene, da frakken Sandvold

blei styret. Hun fant det for gal at lente hennes skulde skulle seg ut med å være likt kleide.

I hennes tid ble drakten utøver Josephines Stiftelse i Kongsgata så stor at de flyttet til fredelige omgivelser 1. en stor villa ved sekundærskolen ved

blant våre voksne. Av de ca. 80 som har vært hos oss i min tid, er det 40 som jeg har hatt under heile oppveksten fra da var ett eller halvt ettermiddag, til førstelærer Kirken Madsen. De fleste av disse har i dag gode egne hjem.

– Da jeg kommer inn over 10-års alderen Tenkargene kan flirte ut når de sjeler 16 år og selv ønsker det. Men hos oss kan ikke bli så svært du plottok deg?

– Da jeg ble kalt av styret. Helt opp til 22 års alderen i det siste.

– Men det er svært få plasser deres har som andre steder, svaret her som andre steder, svarer Kirsten Madsen, men det er en spørre om hvilket år jeg var til å hjelpe for andre. At det er ikke hatt enkelt helst opp til 22 års alderen i det siste.

– Men det er svært få plasser deres har som andre steder, svarer Kirsten Madsen, men det er en spørre om hvilket år jeg var til å hjelpe for andre. At det er ikke hatt enkelt helst opp til 22 års alderen i det siste.

– Da jeg i begynnelsen av 1850-årene overtok på «gamle-hjemmet», som lentevere kalte huset i Torbjørn Hornklevs gate, var det 14 der. Nå har vi

bodd sjøl i boligholika i Partein, Valens vel. Vi har plass til fem.

To små barn kan ligge på ett rom. Men allers er de alle til stede. Etter hvert har det vært flere som samfunnet vart i dag, taper bide. Den en selv stat for i live.

Josephines Stiftelse er et godt tilbud til barn som trenger omstyr. Og leg er så glad for at det bare ikke er blitt et stort styre. Og vi vil vel også ha en god familie. Gutter kunne få plass i denne familiien.

– Ha, har alltid vært en god grunn for meg, sier styren, som ikke overleverer ledelsen til yngre barna og de unge beskyttet for deg.

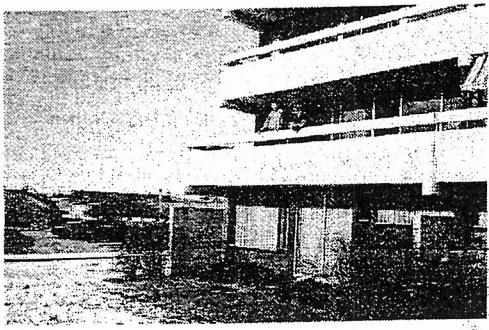
Josephines
stiftelse i
Stavanger
har i 150 år
gitt god start
for barna

barn

- Søndagene samles vi rundt dette spisebordet. Fellesskap og trygghet er viktig, sier styrer Elise Vølstad.

I en ganske vanlig leilighet i en helt ordinær boligblokk holder Josephines Stiftelse til. Ute på balkongen, styrer Elise Vølstad og Gunn Lisbeth Lien.

Josså på Stokka

20 FEB. 1987

AV EVA ERIKSEN

Josephines Stiftelse anno 1987, befinner seg på god avstand fra den bygningen som har vært i pressen senkelsy den siste uken. I dag holder stiftelsen, som er landets eldste barnehjem, til i Farstein Valens vei på Stokka. I en ganske vanlig leilighet i en meget anonym boligblokk.

- Dette er selvvælt, vi er med i borettslagets styre og fungerer som et helt normalt hjem, sier styrer Elise Vølstad.

Etter lengre tids planlegging,

flyttet stiftelsen som barna kalles «Josså», inn i boligblokken i 1978. Barnehjemmet utgjør to sammenslakte leiligheter, og en underetasje. Og har plass til seks barn. Nedarvede myter og holdninger om barnehjemmet blir gjort til skamme i disse omgivelsene.

- Jeg tror det er få eller ingen som oppfatter dette som barnehjem når de kommer på besøk, og det skjer ikke så sjeldent. Kamrater og venninner til de fem barna som bor her, er stadig innom. Dette er barnas hjem, enten det er snart om få månader

eller et par år, sier styrer Vølstad.

Barnas alder er fra åtte til 16 år. Opprinnelig var stiftelsen et hjem for piker, men denne regelen ble brutt for tre år siden. Da kom de første guttene. Det er heller ikke strenge damer i hvite forklær som har det daglige ansvaret for barnehjemmet. Personalet på ni er blitt svært mangfoldig de siste årene.

- Som alle andre barnehjem i Rogaland, er vi underlagt fylkeskommunens retningslinjer. Det gjelder naturligvis også ansetter, men vi legger stor vekt på de

har tidligere vært trailersjåfør, en annen har musikkbakgrunn og slik kunne jeg fortsette å ramse opp personalets ulike erfaringer. Disse kommer til nytte når vi skal forske å skape et levende og aktivt hjem, forteller styrer Vølstad.

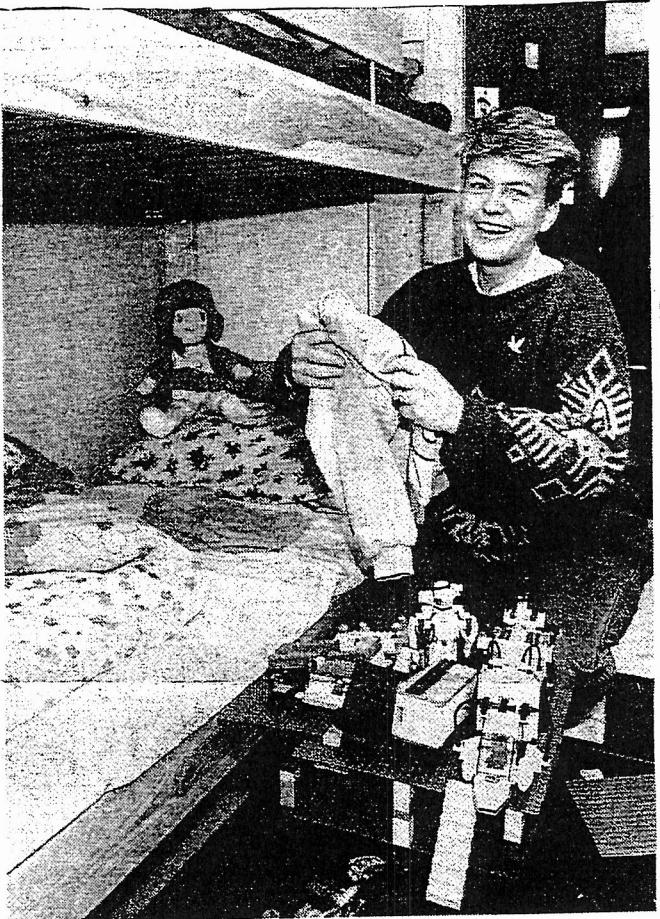
Personalet må også gå inn i foreldrerollen, uten at de tar foreldrenes plass.

- Vi skal oppdra barna mens de er her. Vi skal lytte og gi råd, og sette grenser når det er nødvendig, men dette må skje på en naturlig måte. De biologiske forslagene er ofte kompliserte. De

de foreldrene som skal ha kontakt med sine barn, kommer naturligvis hit, sier hun.

Foreldre føler ofte skyld når barna blir sendt på barnehjem, og de befinner seg i en sårbar situasjon når de kommer på besøk. Den første mottakelsen får derfor stor betydning for hvordan foreldrene takler situasjonen senere.

- Vi bestreber oss på å ta i mot foreldrene med åpenhet. I denne situasjonen som i de fleste andre som angår barna, må vi være naturlige. Det skaper tillit, sier styrer Elise Vølstad.

- Barna har sitt eget rom som de må rydde og vaske selv. Jeg gjør det bare til øre for fotografen, sier styrerassistent, Gunn Lisbeth Lien.

**Hun stikker ofte innom. Da setter hun seg ned ved kjøkkenbordet og spiser kneippbrød med gulost.
Det er godt å komme heim, synes hun.**

Det er godt å komme heim. Godt å sitte ved et kjøkkenbord

Følelsen av å komme heim

*Av Toril Risholm og Jon
Ingemundsen (Foto)*

Det er godt å sitte med brødskiva i handa og se at alt er som det var den gang hun bodde heime for flere år siden. Den samme kaffekjelen, fruktskåla på bordet. Om hun reiser seg og går inn i stua, vil sofaen stå der, bøkene i bokhylla. Hun vet det og blir sittende,

Kjøkkenbordet i denne artikkelen, befinner seg i en av blokkene i Erika Nissens vei i Stavanger. Skal du dit må du ringe på det navneskiltet der det står Josephines Stiftelse. Da kommer du til en av byens barneheimer. For hun er nemlig en barneheimsunge. Hun vokste opp her. Eller rettere sagt. Hun kom hit da hun var 15 og reiste da hun var 19. Fire viktige år sammen med fire andre ungdommer og 14 voksne – i en romslig leilighet på Stokka. I dag er hun 25 år, med kjæreste og full Jobb.

- Dette er heimen min. Her hadde jeg det godt, sier hun.
Og det er nettopp dette det handler om. Heimen. Barndomsheimen.
Den er ikke bare midt i familieidyllen. Midt i kjernefamilien med mor og far og søsken.
Heime kan være mer - som for eksempel en barneheim på Stokka.

- Jeg kunne ikke bo hos foreldrene mine. Det var for mye bråk og spetakkel. Jeg gikk selv til barnevernet da jeg var 12 år. Jeg sa at jeg ville flytte heimefra. Jeg orket ikke mer. Da kom jeg og bror min i fosterheim. Og etter et par år havnet jeg her i Erika Nissens Vei, forteller hun.

- Jeg fikk det godt. Derfor står jeg fram og forteller historien min. For å slå i hjel mytene og fordommene om barnevernsungene. Det går bra med svært mange av oss. Men det kommer sjeldent fram i avisene.

- Jeg sa det rett ut i klassen. At jeg bodde på barnehjem. At det ikke var synd på meg. Og så ble vi ferdig med den saken. Ingen mesjet mer om det, forteller hun.

Når vi hadde foreldresamtaler, møtte Anne eller Else opp fra barneheimen.

Og det var helt naturlig. Jeg tenkte ikke videre over det

- Og de andre i klassen kom hun til meg - akkurat som i en vanlig familie.

Og de voksne laget mat. Og stekte pannekaker. Den eneste forskjellen var at jeg ikke kalte dem mor eller far. For jeg hadde jo mine egne foreldre. Jeg besøkte dem jevnlig.

Bror min havnet på en annen barneheim i byen, men vi hadde nesten daglig kontakt.

- Jeg er ikke bitter på foreldrene mine De maktet det bare ikke. Jeg er heller takknemlig. De godtok at vi skulle på barneheim. Motsatte seg det ikke. Da er de i grunnen ganske sterke.

- Husker julafnene på barneheimen. Vi hadde det fint. Mor og far kom. De hadde pyntet seg. De kranglet ikke. De kom ofte på besøk.

Jeg fortsatte å komme på julafnene etter at jeg flyttet ut. Jeg håper kjæresten min blir med en dag. Men han er så gruelig sjenert.

Det er imidlertid en ting hun sliter med. Broren har det ikke liket bra etter at han kom ut fra barneheimen. Derfor vil hun være anonym

- Jeg fikk hjelp til å finne meg en hybel med tilsyn. Og de fra barneheimen holdt kontakt med meg. Hjälpt meg til å holde styr på pengene. Jeg fikk meg en utdanning og har i dag en god jobb.

- Bror min fikk det verre. Han fikk et dårligere ettervern. Eller kanskje han sa nei til det. Jeg vet ikke. Han var jo så ung.

- Alle trenger noen som bryr seg. Især når man bare er 18 år og skal flytte heimefra for første gang. Ettervernet svikter ofte. Det må de i barnevernet tenke mer på, sier hun.

toril.risholm@aftenbladet.no

Epost: folk@aftenbladet.no. Tlf 05150.

Gerd Rune Aasland
tlf 51 50 17 42

Torild Fennemos Jørgensen
tlf 51 50 16 41

Ardesh L. Aasland
tlf 51 50 18 27

NAVN: Innsender må oppgi fullt navn, adresse og telefonnummer.
BILDER: Vi ønsker høyde digitale bilder, men tar også inntak på papirbilder.
MENNEDRD og nekrologer: Maksimalt 400 ord.
RENDRINGER: Vi forbinder oss rett til å redigere tilsendt mutenale.
FRIST: 10 dager før innrykk. Mandag og lørdagsavsl. Fredag kl. 12.
ADRESSE: Stavanger Aftenblad, Postboks 229, 4021 Stavanger

Ganske tøft å komme på barnehjem

Hun har møtt mange forundrede fjes når hun forteller hvor hun jobber.

Barnehjem eksisterer fortsatt i 2007, og landets eldste ligger på Stokka i Stavanger.

*Lise Andreassen Hagar tekst
Jan Tore Glenjen foto*

AMBASSADØR: - Jeg er nok styrer med hele meg, ja, hele sjelen min legger jeg i jobben, sier Kirsten Bakkevig. Hun har jobbet på Josephines Stiftelse barnehjem i 14 år. Siden mars har hun vært styrer.

Josephines Stiftelse, eller Josså, ligger i en lavblokk bak Helgø Matsenter. Vet du det ikke, er det ingen ting som tyder på at det ligger et barnehjem i leiligheten i andreetasje. Du møter verken

trappevaskende barn, sovesaler eller en skrikende herskerinne slik som i Annie-filmen, men derimot en koselig leilighet med sko i gangen, konfirmasjonsbilder på veggen, blomster på bordet og huskelapper på kjøkkentavlen. Josephines Stiftelse barnehjem virker som et hvilket som helst annet hjem.

- Når jeg møter mennesker som spør om jobben min, føler jeg meg som en slags ambassadør for barnehjemmet. Jeg forteller at vi prøver å være mest mulig et hjem, og at barnevernet er noe positivt som hjelper mange mennesker, sier Bakkevig. Det er tydelig at engasementet er sterkt.

MANGFOLD: Til sammen bor det fem unge mellom 13 og 16 år. Det er både jenter og gutter, og ungdommene blir som regel boende i flere år. I tillegg er 13 ansatte fordelt på 9,7 stillingshjemmer.

- For mange er det nok ganske tøft å komme på barnehjem. Vi erstatter ikke barnas foreldre, men jeg brenner virkelig for å gi de som kommer her et godt hjem. Ungenes ve og vel er det viktigste, og vi prøver å invitere både venner og klassen hjem slik at de får se at barnehjemmet verken er skummelt eller fælt, forteller Bakkevig. De fleste barna kommer til Josephines Stiftelse etter å ha flyttet flere ganger tidligere, gjerne inn og ut av fosterhjem. Barnas tidligere hjemmesituasjon er av en slik art at de ikke kan bo der, og Bakkevig understreker at de ikke kommer på barnehjem fordi de er rampunger.

- Hos oss har det vært mulig å bo frem til du er 18 år. Nå er det derimot en omstillingsprosess på gang i barnevernet, vi må ut på anbudskonkurranse og jeg vet ikke hvordan fremtiden blir. Men jeg håper at barnehjemmetrar bestå. Det skal jeg kjempe for, sier hun optimistisk. Josephines Stiftelse må også utvide driften. Ingen institusjoner under åtte barn får eksistere i fremtiden.

DAGENS NAVN

Kirsten Bakkevig

FØDT:
10.11.1958

SIVILSTATUS:
Gift og har tre gutter på 15, 17 og 21 år.

ANLEDDNING:

Styrer på Josephines Stiftelse barnehjem

BESKRIV DEG SELV MED TRE ORD:

Optimistisk,
effektiv og
reiseglad.

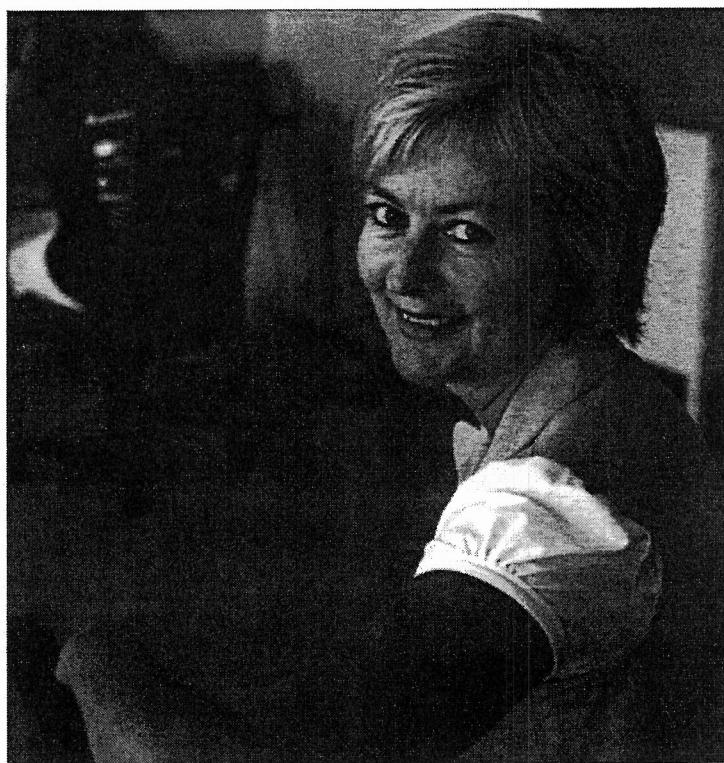
HVOR SPORTY ER DU?

Går på spinning
to ganger i uken.

HVA SKRIVER AVISENE FOR LITE OM?

Det er mye bra
lokaltstoff, men
det børde vært

flere positive
saker om
barnevernet.

INGEN GLEMT: 20 barn har bodd på Josså i løpet av Kirsten Bakkevigs tid. Når hun får spørsmålet, teller hun dem alle høyt med fornavn. Det går fort, for det er tydelig at hun aldri glemmer en eneste en.

- Jeg mener barnevernet må ha et mangfold. Det er behov for fosterhjem og korttidsinstitusjoner, men også vår type barnehjem hvor de som ikke passer i fosterhjem kan få bo. Vi er viktige, alle barn trenger trygghet og forutsigbarhet i livet sitt.

STORTRIVES: Bakkevig har alltid visst at hun ville jobbe med mennesker og hjelpe andre. Selv har hun en psykisk utviklingshemmet søster, og tror det er mye av grunnen til at hun tidlig ble interessert i sosialt arbeid.

- Først studerte jeg psykologi og sosialantropologi i Bergen. Deretter flyttet jeg til Oslo og jobbet på det Deichmanske bibliotek og i barnehage. Her tok jeg også barnevernslinja før turen gikk til Stavanger og en jobb med psykisk utviklingshemmede. Hun var hjemmeverende med egne barn da ei venninne anbefalte henne å söke på en stilling på Josephines Stiftelse. Det gjorde hun, fikk den og har blitt her siden. Og her blir hun værende.

- Jeg stortrives og er kjempestolt over å jobbe på landets eldste barnehjem, sier hun og forteller at det ble stiftet allerede i 1834 av haugianerne. Den gang var det et hjem for fattige pigebørn, og noen tiår etter opprettelsen satt selveste Alexander L. Kielland i styret. Han syntes visst husreglene var strenge og spurte om ikke barna kunne få fri en time på ettermiddagen til å leke i hagen. Det fikk de ikke.

TIL BULGARIA: I dag er reglene helt annerledes. Barna blir kjørt til fotballtrening og rar ha overnatningsbesøk som alle andre.

- Snart reiser barna og noen voksne til Bulgaria på sommerferie. Mange av barna som kommer hit er fattige på opplevelser, noe jeg synes er viktig at de får mange av, sier hun. Selv skal Bakkevig på hytta i Vikebygd i sommer. Den er et yndet mål når livet er hektisk og jobben tung.

- Det er klart jeg har en jobb som er vanskelig å legge fra seg. Det merker nok også de hjemme. Jobben min kan være en belastning og jeg ser at det er lett å bli utbrent. Derfor er det godt å reise til Vikebygd, hytta er mitt fristed når det stormer som verst. Ellers tyr hun til spinning eller hagearbeid når hun trenger å puste ut.

- Når det er tøft på Josså som barnhjemmet kalles, spør jeg med at jeg heller skal få meg arbeid i et gartneri, sier hun og legger fort til at det aldri kommer til å skje. Til det er jobben for verdifull.

- Solskinshistoriene er sterke, og jeg husker blant annet at den forrige styreren og en særkontakt ble invitert i bryllupet til en gutt som hadde bodd her i seks år. Særkontakten hadde laget sang, og toastmasteren sa den var laget av dem som hadde betydd mest for brudgommen. En annen gang sa en av ungdommene at særkontakten var det nærmeste han kom en far. Slike historier viser de sterke båndene mellom barna og de ansatte, sier hun og fortsetter:

- Det er viktig å få med at veldig mange av dem som bor her går det veldig bra med. Det er godt å se. Dette er et sted mange tidligere beboere kommer tilbake til, gjerne for å fortelle om jobben de har fått eller for å vise frem samboeren. Vi inviterer dem alltid til sommerfest og grøtfest.

Men det viktigste tror jeg er at de vet det bare er å ta en telefon. Vi er her.